



Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve  
Nacionalni Autoritet za Kualifikacije  
National Qualification Authority

# RAZVOJ I PROVERA VALJANOSTI STANDARDA ZANIMANJA



Projekat finansira od EU kojim rukovodi  
kancelarija za vezu Evropske Komisije na Kosovu

PRIŠTINA, 2011



**EU KOSVET V**

Razvoj uverenja o kvalitetu, akreditacije i razvoj NAK & NOK na Kosovu

**Ugovor No. 2009/216-809**

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Evropske Unije.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost ugovorača, PEM GmbH  
i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Evropske unije.



# SADRŽAJ

Pregled promena u SOO	6
Opšta prezentacija standarda zanimanja i standarda obuke/osposobljavanja	8
Standardi zanimanja	8
Analize zanimanja	11
Sprovedba analiza zanimanja	13
Verifikacija i provera valjanosti podataka koji proizlaze sa analiza zanimanja	18
Uspostava funkcije i ključnih aktivnosti	20
Izrada kriterijuma performanse i iskaza obima	22
Izrada zahteva dokaza	24
Kontrolna lista razvoja standarda zanimanja	25
Izrada standarda zanimanja – generični model	26
Kriterijum za određivanje kvaliteta standarda zanimanja	32
Lista provere kvaliteta standarda zanimanja	33
Obrazac standarda zanimanja	35

## PREGLED PROMENA U SOO

Svi mi prolazimo krom promene u životu. Da bi se prilagodili neizbeživim razvojjima u životu, organizaciji, u društvu ili privatno moramo brzo da reagujemo spram socijalnim, tehnološkim, ekonomskim i političkim promenama.

Konkurentnost između kompanija ne zavisi samo od nove i visoke tehnologije nego i od sposobnosti kadrova osoblja.

Svet škjole nije samostalni sistem. Postoji, funkcioniše i razvija u odnosu sa svetom rada to jest sa industrijom. Finalni proizvod škole– podučavani pojedinci – je input za kompaniju koja obezbeđuje dobara i usluge, i što su pojedinci sposobniji, veći će biti will be the quality kvalitet proizvoda i usluga obezbeđenih od kompanije. Da mi omogućili sve to, kompanije mora komunicirati sa školom oko svojih očekivanja vis-à-vis sposobnosti diplomiranih, bilo to sa mladima u osnovnom obrazovanju, ili odraslima koje traže nove veštine ili ažuriranje postojećih veština.

### Sposobnost

U jezgru VET sistema stoji pojam sposobnosti. Sposobnost znači veština upotrebe znanja, darovitosti i stavova da bi izveli radne aktivnosti i da postigli očekivane rezultate.

ETF glosar uslova i standarda tržišta rada i razvoja kurikuluma, (ETF 1997) formuliše tri definicije imenice sposobnost:

- 1.veština učiniti nešto dobro i delotvorno
- 2.veština udovoljavanja zahteva zaposlenja
- 3.veština udovoljavanja specifičnih radnih uloga

Sve se definicije bave radom. Biti sposoban znači davati radne rezultate. Kratko rečeno sposobnost obuhvata znati i činiti. Ishodi ovih dveju ymoraju biti očekivani rezultati u radu, bilo u proizvodnji ili uslugama. Stoga sav koncept usredsređuje se na tome šta se očekuje od radnika radije nego na same procese učenja. Sposobnost obuhvata sva gledišta radne performanse, ne smao sposobnosti u izvođenju i ispunjavanju obaveza:

- veština izvođenja redovnih zadataja izvesnog zaaznimanja (sposobnosti zadataka)
- veština bavljenjem kombinacijom ovih zadataka i njihovom izvođenju na očekivanom nivou performanse (veštine menadžmenta zadataka)
- veština suočavanja sa neočekivanim situacijama koja mogu da uskrsnu tokom rada (veštine menadžmenta u pogledu nepredviđenog)
- kapacitet integrisanja vaših zadataka u radnoj sredini (veštine posla/ uloge sredine)

**Spretnost ili veštine zadataka** bave se zahtevima izvođenja specifičnih zadataka izvesnog posla u saobraznosti sa usaglašenim metodama i postupcima.

**Primeri**

Zajednički drveni elementi u saobraznosti sa specifikacijama izgradnje definisanim u tehničkom crtežu. (standardi zanimanja stolara)

Obezbediti turističke informacije klijentima (standardi zanimanja recepcionista)

**Veštine poslovanja/zadatka** predstavljaju način rukovođenja broja različitih zadataka. Komponenta osvajanja veština pojedinca u integrisnaju broja različitih zadataka za postizanje kompletnih ishoda.

**Primeri**

Planirati sopstvene aktivnosti da bi udovoljili rokove (bilo kojih standarda zanimanja)

Izabrati podesne materijale za udovoljavanje zahteva standarda kvaliteta (standardi zanimanja proizvodnje dobara)

**Veštine poslovanja/ obavljanja zadataka u nepredviđenim situacijama** znači zahtevi odazivanja spram neočekivanih situacija. Takođe predstavlja sposobnost rukovođenja nerutinskih zadataka

**Primeri**

Davati podesnu prvu pomoć s negom za integrisanje povređenih osoba (bilo koji standardi zanimanja u zdravstvu i bezbednost)

Pristup situaciji i isključivnaju mašina u slučaju prekida snabdevanja električnom energijom (standardi zanimanja industrijskog operatora)

**Veštine radne sredine** predstavlja zahteve nošenja odgovornosti i očekivanja radne sredine. Ovaj zahtev upućuju timskom radu, interakciji sa klijentima, kolegama, hijerarhijskog položaja, efektivnoj komunikaciji sa drugima

**Primeri**

Osloviti problem podesnom osoblju u slučaju prekida snabdevanja električnom energijom (standardi industrijskog zanimanja)

Podesan pristup zahtevima teških klijenata (u bankarskom polju)

# OPŠTA PREZENTACIJA STANDARDA ZANIMANJA I STANDARDA OBUKE/OSPOSOBLJAVANJA

## STANDARDI ZANIMANJA

Standardi zanimanja su iskazi performanse rada odražavajući veštinu uspešnog izvršenja funkcija zahtevanih u zanimanju, kao i primeni znanja, veština i razumevanja u zanimanju.

Standardi zanimanja su definirani u smislu **aktivnosti izvođenih** od osobe u datom zanimanju s obzirom na to da su standardi obrazovanja i osposobljavanja razvijeni od aktivnosti određenih u standardima zanimanja, i obuhvataju **ishode učenja i aktivnosti učenja** koje obezbeđuju da neophodne veštine i znanje su razvijene od osobe da se osposobi u izvođenju na usaglašenom nivou u zanimanju.

Razvoj zajedničkog formata za standarde zanimanja omogućuje promovisanje nacionalne konzistencije i pomažu u obezbeđivanju da se standardi lako razume od različitih korisnika, to jest poslodavci, menadžeri LjR, nastavnici/treneri, planeri obuka i menadžeri, pojedinci.

Formati se razlikuju između stvaralaca standarda i između zemelja. Sledeća lista opisuje zajedničke komponente formata u raznim zemljama:

**Široke funkcije** – upućuje na značajnim funkcijama u zanimanju.

Ponajviše standardi su izgrađeni prema jedinicama sposobnosti. Jedinica upućuje na sposobnost koja, tokom primene u radnoj situaciji, može logično biti smaostalna. Obuhvata naslov, izraženo u ishodima, i deskriptor koji razjasnjuje naslov jedinice i beleži bilo koje odnose sa drugim jedinicama sa istog standarda ili povezanog standarda. Jedinica sposobnosti je najmanji deo kvalifikacije koji može biti priznat sa posebnim svedočanstvom.

### Primeri

Britanski standardi za zavarivača  
Jedinica T/102/3947 – Jedinica 22 – izrezivanje metalnih oblika koristeći ručna i mašinska oruđa, ili  
Jedinica –M/102/3932 – Jedinica 07 – spajanje materijala preko ručnog gasa za procese zavarivanja.

Australijski standard za zavarivača  
(Jedinica RUAME5.15A) zavarivanje koristeći ručni metal za procese elektrolučnog zavarivanja (MMAW)



**Ključne aktivnosti** – predstavlja relevantne mere udružene sa izvođenjem rada funkcije. Mnogi standardi udružuju ključne aktivnosti sa elementima sposobnosti koje zastupaju osnovnu izgradnju blokova jedinica i nastava se opisivanjem ključnih svrha odnosno jedinice. Opisuju, u smislu ishoda, aktivnosti osobe koja radi u posebnom polju rada je u stanju da izvodi. Elementi opisuju mere ili ishode koje su dokazive i procenjive. Veoma je važno da ni u jednom slučaju elementi posebne jedinice sposobnosti **nisu** na listu zadataka udruženih sa funkcijom opisanoj u jedinici.

.....  
**Primer**

Jedinica – zavarivanje koristeći ručni metal za procese elektročnog zavarivanja (MMAW)  
Elementi –Pripremiti metal za zavarivanje  
Izabrati postavke i elektrode mašine zavarivanja  
Identifikovati preventivne mere distrorzije/iskrivljavanja  
Materijali zavarivanja preko korektnih procesa kvaliteta opisanom i odnosnim standardima  
Inspekcija zavarivanja  
Popravka defekata  
.....

**Iskazi performanse** su ocenjivi iskazi koji specificuju šta treba biti ocenjeno i zahtevani nivo performanse. Iskaz performanse (nalazi se u mnoge strandarde kao kriterijum performanse) određuje referentne tačke kvaliteta performanse mera opisanih u elementu sposobnosti. Referentna tačka upućuje na samu meru ili, češće, na ishod mere

.....  
**Primer**

Element – prirema metala za zavarivanje  
Kriterijum performanse – zahtevi zavarivanja identifikovani u specifikacijama i/ili nacrtima  
Materijal je podesno pripremljen koristeći oruđa i tehnike  
Sakupljeni materijali/poređani za specifikaciju, prema potrebi  
.....

**Iskaz sadržaja** – Iskaz oko sadržaja u kojem će performansa biti postignuta. Može uputiti na obim opreme ili oruđa upotrebljenim za izvođenje funkcije opisane od jedinice, mesto u kojem se to može desiti. Iskaz sadržaja korisniku obezbeđuje sadržaj funkcije, obezbeđuje vezu sa znanjem i zahtevima preduzeća, i pomaže korisnicima u obezbeđivanju fokusa ocenjivanja, i pomaže u ažuriranju standarda koji su pod pregledom. Iskaz sadržaja (nalazi se u nekim standardima kao obim varijabla ili obim iskaza) povezuje sa jedinicom sposobnosti u celini.

#### **Primer**

Iskaz obima -

- ovaj rad treba biti izvođen koristeći obim materijala z atešku ili laku fabrikaciju
- osoba treba raditi nezavisno ili unutar timske sredine koristeći predodređene standarde kvaliteta, bezbednosti rada i postupaka zavarivanja i veština primenljivih na obimu aktivnosti fabrikacije
- kvalitet zavarivanja udovoljava standarde do AS1554 GP ili ekvivalentno
- Materijali mogu obuhvatiti ugljični čelik ili nerđajući čelik, itd
- priprema materijala može obuhvatiti pregrejanje, napravau šablona, učvršćenja, kalupa itd
- postupci testiranja mogu obuhvatiti pried napona, instaliranje amperače, uzemljenje, provodnost elektroda i žica, uslove protoka elektroda, itd

**Dokaz smernica** ili **smernice ocenjivanja** povezuju direktno sa iskazom performanse i iskazom obima. Njena svrha je da vodi ocenjivanje jedinice sposobnosti ili u radnom mestu i/ili programu obuke.

U stvari dokaz smernica vodi procenjivača kada traži nešto od kandidata da bi se uverio da kandidat može biti deklarisan kao sposoban.

Smernica Dokaza ponajviše upućuje na sledeća gledišta:

- kritična gledišta dokaza koji se razmatra podudarno i nezavisno ocenjivanje sa drugim jedinicama sposobnosti
- podržavanje znanja
- preporučene metode ocejnivanja
- ključne nadležnosti udružene sa jedinicom sposobnosti.

**Standardi obrazovanja i osposobljavanja** su izgrađeni sa aktivnosti definirana u standardima zanimanja. Obuhvataju ishode učenja koji opisuju šta će osobe raditi pri kraju programa učenja. takođe mogu obuhvatiti objektivne učenja da bi obezbedili razvoj neophodnih veština i znanja od da bi se osposobili za funkcionisanje na usaglašenom nivou unutar zanimanja.

Dok **standardi zanimanja** počinju od ishoda zaposlenja i određuju sposobnosti koje su potrebne u dato zanimanje, **standardi osposobljavanja** počinju sa sposobnosti koje žele postići, određuje ishode učenja i sadrže druge informacije kao što su:

- sadržaj učenja povezan sa ishodima učenja, primera radi aktivnosti učenja neophodna za sticanje veština i znanja, metoda učenja, itd.
- ocejnivanje postignuća, primer radi, metode ocejnivanja, očekivani dokaz postignuća.
- Zahtevi procesa, primera radi, odgovornosti, trajanje programa, prihvatljiva ili poželjna lokacija učenja

## ANALIZE ZANIMANJA

Izrada standarda zanimanja zahteva sveobuhvatne, kompletne i tačne podatke o veštinama, znanju i sposobnosti neophodne za dobro izvođenje. Informacije mogu se dobiti preko procesa analiziranja zanimanja na racionalnom i strukturisanom načinu. Analiza zanimanja je najvažnija etapa u utvrđivanju standarda zanimanja.

Postoje različite tehnike za prikupljanje podataka u pogledu zanimanja, to jest promatranjem rada, intervjuja (individualnih ili grupnih), upitnika, pregleda postojeće dokumentacije (opisa radnog mesta, standarda zanimanja sa drugih zemalja, opisa tehnoloških procesa itd.), konferencija. Sve ove tehnike imaju snage i slabosti, prednosti i nepogodnosti stoga upotreba kombinacije ovih tehnika bila bi najpreporučljiva, u slučaju ako zatrebamo sveobuhvatno i tačnu predstavu zanimanja i sastavnih delova odnosno zanimanja.

Analize zanimanja deluju prema sledećim načelima:

- stručnjaci koji rade na zanimanju su u boljem stanju da obezbede informacije o zanimanju nego bilo ko drugi;
- svako zanimanje može se analizirati u smislu ključnih veština upotrebljenih u zanimanju i glavnih funkcija izvršenih od ljudi;
- sve veštine i funkcije vezivaju direktno sa znanjem koje radnici moraju imati da bi izvodili u zanimanju.

Osim upotrebe za razvoj programa učenja, podatci sa analiza zanimanja mogu biti upotrebljeni i za

- revidiranje potrebnih veština u zanimanju;
- izradi opisa radnog mesta;
- pregledu relevantnosti postojećih programa obuke;
- poboljšanju metoda upotrebljenih u zanimanju;
- uspostavi osnove za regrutisanje prikladnih kadrova;
- proceni performanse kadrova;
- planiranju i rešavanju problema;
- pisanju standarda.

Analiza zanimanja je metoda rastavljenja zanimanja u dve kategorije sastavnih delova. U jednoj postoje aktivnosti izvođene u zanimanju i udružene sa očekivanim ishodom (rezultatima). Na drugoj određujemo znanje, veštine, stavove i zahteve performanse (KSAPR) neophodne za postizanje očekivanih ishoda.

Ponajviše podatci koji proizlaze za analiza zanimanja nisu u stanju da budu formatizovani direktno u dva standarda zanimanja. Razvijajući standarda trebaju protumačiti, kategorizirati, prikupiti i analizirati podatke da bi stvorili standarde.

Analize zanimanja obuhvataju 4 etape:

1. Identifikaciju zanimanja
2. Izradu okvira veština
3. Identifikaciju glavnih funkcija
4. Određivanje veština, znanja, aktivnosti, zahteva performanse.

## **TEHNIKE UPOTREBLJENE U PRIKUPLJANJU PODATAKA ZA ANALIZE ZANIMANJA**

### **Analize lokalne dokumentacije (opis radnog mesta, nacionalna klasifikacija zanimanja, itd.)**

Lokalni dokumenti veoma često su korsni početni izvori informacija. Vešti analitičari mogu upotrebiti ovaj izvor za određivanje zanimanja i identifikovanju glavnih veština od početka.

### **Analize međunarodne dokumentacije (ISCO, standardi zanimanja sa drugih zemalja)**

Ova tehnika je veoma korisna posebno u početnoj fazi analiziranja, koja može obezbediti vredne informacije o budućim trendovima zanimanja, kada se uspoređuje sa sličnim tehnikama izvođenim u razvijenim zemljama.

### **Intervjui (strukturisani ili nestrukturisani, ponekad kombinovani sa nabacivanjem ideja)**

neformalni, nestrukturisani, u četiri oka ili grupni intervjui omogućavaju standardnom razvijaju da bude fleksibilan spram pitanja. Ova tehnik aje korisna za istraživanje širih pitanja, međutim može dovesti do mišljenja radije nego nalaženju činjenica. Individualni intervjui je ponajviše dodatni izvor informacija kada razvijaj standarda treba razjasniti izvesna gledišta nedovoljno izdetaljisana sa grupnim intervjuiima i drugim tehnikama.

Formalni interju je strukturisan oko ispitne liste pripremljenih pitanja, organizovanih kao mešavina otvoreno završenih pitanja, pitanja rešavanja problema i završenih pitanja. Intervju može biti vođen ili preko pojedinca ili prkeo grupe. Bitno je da se u grupi sakupe praktikanti analiziranog zanimanja kao i nadzornici, da bi stekli jasnu i objektivnu informaciju

### **Direktno posmatranje**

Cilj ove tehnike se da se dobije jasna predstava i razumevanje posla ili zadatka u okviru njihovog središnjog, socijalnog i psihološkog sadržaja. Kada je udružena sa individualnim intervjuiima povećava kvalitet prikupljenih informacija. Ova tehnika ima visoki stepen kredibilnosti, međutim zahteva iskusnog promatrača sa znanjem oko analiziranog zanimanja ili zadatka da bi svo posmatranje imalo smisla.

**Metode i konferencije na bazi upitnika** takođe su tehnike upotrebljene za prikupljanje podataka i iako obezbeđuju bogate informacije, u jednoj ruci su troškovno neefikasne i zahtevaju dosta vremena, dok na drugoj ruci zahtevaju specijalizirane kadrove za vođenje pregleda.

# SPROVEDBA

## ANALIZA ZANIMANJA

Svrha analiza zanimanja je da se prikupe informacije koje mogu služiti kao osnova za standarde zanimanja. Razvijajući standarda trebaju ulagati sve napore za prikupljanje specifičnih pojedinosti oko funkcija koje se izvode u zanimanju.

### Postoje četiri osnovne etape u preduzimanju analiza:

Definiranje zanimanja

Stvaranje okvira veština

Identifikovanje glavnih funkcija

Identifikovanje veština, znanja, stavova

### Etapa 1: identifikovanje i definiranje zanimanja

Prva etapa bilo kojih analiza je da se jasno definira oblast zanimanja koje će se analizirati.

### Etapa 2: stvaranje okvira veština

Druga etapa analiza je da se stvori okvir OBLASTI VEŠTINA koje definišu zanimanje. U tome spadaju tehničke i netehničke veštine. Preliminaran rad za analize zanimanja koje razvijatelj standarda treba preduzeti su osnovna istraživanja u pogledu zanimanja i nacrt odnosnog okvira pre početka analiziranja. To se može proveriti sa grupom tokom početnih diskusija u strukturisanom grupnom intervjuisanju. Na nastavku stoji primer okvira veština za zanimanje zidara:

### Primer

Zanimanje: zidar

Okvir indicira da zidar ima veštine koje on ili ona primenjuje (ili može) u svim ovim oblastima.

Sledeća karakteristika analiza u ovom etapi je identifikovanje netehničkih kao i tehničkih veština. U ovom okviru netehničke veštine su identifikovane kao 'veštine radilišta' ili 'osobni razvoj veština'. Ovo je važna tačka analiziranja po što sposobnost znači puno više nego kapacitet primene tehničkih veština. U preduzimanju ili pregledu analiza u ovoj etapi razvijajući standarda moraju proveriti ako su te činjenice identifikovane.

Pre sledeće etape, razvijajući standarda i grupe moraju postići saglasnost u pogledu okvira.

### Etapa 3: identifikovanje glavnih funkcija

Ova etapa involvira identifikovanje glavnih funkcija koje se nalaze unutar svake oblasti veština. Glavna funkcija u odnosu sa zanimanjem ili oblašću zanimanja može biti definirana kao grupa aktivnosti koja vodi do izvesnih rezultata relevantnih za zanimanje koje se analizira. Ove funkcije imaju sledeće karakteristike:

- one su generične, to jest. nisu specifične specific za posebnu tehnologiju, ili lokaciju,
- integrišu znanje i veštine;
- relevantne su za zanimanje.

Radilište Veštine	Zidati Veštine	Fasadni zidovi	Zidanje udruženo veštinama	Osobni razvoj veština
----------------------	-------------------	----------------	-------------------------------	--------------------------

U izradi ove liste, grupa će frekventno menjati mišljenje i ponovo preći preko materijala koji je pod razvojem. To je sasvim normalno pošto analize zanimanja su iterativni procesi. U stvaranju ove liste, razvijajući standarda trebaju se upinjati za pojedinosti, ispipavati uveliko kako bi obezbedili da grupa razmišlja oko zanimanja u celini, a ne samo kao radno mesto.

Eventualno dobi će se koncenzus u pogledu stvorene liste. Ne postoji neko pravilo oko broja glavnih funkcija unutar zanimanja, međutim uopšte gledano razvijajući standarda trebaju gledati između 12 i 20 glavnih funkcija. Agregat funkcija odražava zanimanje. Nakon etape 3 analize zanimanja trebale bi imati izrađeni dijagram slično sledećem.

#### Zanimanje: zidar

VEŠTINA OBLAST	GLAVNE FUNKCIJE				
<b>Veštine radnog mesta</b>	Srediti sopstveno radilište	Planirati sopstvene radne aktivnosti	Održavanje bezbednih radnih uslova		
<b>Veštine zidanja</b>	Zidanje kuća	Zidanje gipsenih zidova	Zidanje kamnih zidova		
<b>Veštine udružene sa zidanjem</b>	Priprema kreča	Nabavka i skladištenje građevinskog materijala	Održavanje opreme	Primena uverenja o kvalitetu	
<b>Zidanje</b>	Pokriti zidove krečom				
<b>Osobni razvoj veština</b>	Ažuriranje sopstvenih veština i znanja				

#### **Etapa 4: analize veština**

Tokom ove etape razvijajući standarda zasivaju grupu da bi razmišljali oko toga šta se može desiti tokom primene svake od glavnih etapa koje su identifikovane. Da bi grupa razmišljala oko procesa, razvijajući standarda trebaju izabrati glavnu funkciju i analizirati je u grupi da bi odredili informacije koje su potrebne. Cilj je da se stvori raspored za svaku glavnu funkciju koja obuhvata:

- Listu **ključnih aktivnosti, postupaka i zadataka** koje mogu obuhvatiti glavne funkcije
- **znanje potrebno za izvođenje i donošenje odluka tokom sprovedbe funkcija**
- **stavovi** koji trebaju biti prisutni za dobro izvođenje funkcija
- standardi performanse i karakteristike koje su primenljive za aktivnosti unutar glavnih funkcija
- interpersonalna i komunikacione veštine koje su neophodne

Malo dole smo priložili listu pitanja koju razvijajući standarda trebaju koristiti u trećoj i četvrtoj etapi radionice:

Šta tačno činite tokom sprovedbe ove aktivnosti?

Koja vrsta .....?

Kako je to učinjeno...?

Da li postoji nešto da kažete u pogledu ovog procesa?

Šta drugo činite u tu oblast?

Kažite mi više u vezi toga?

Koje su vrste odgovornosti involvirane?

Kada to činite koje stvari morate znati

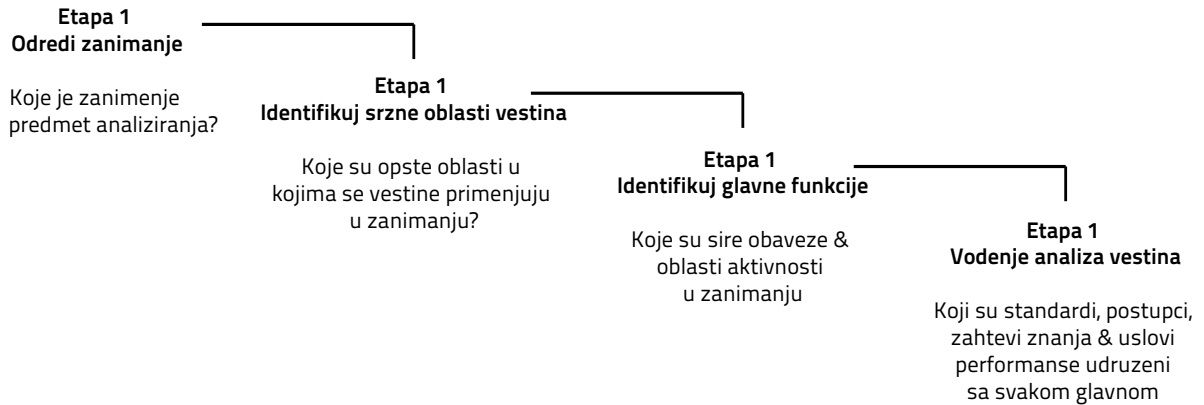
Koje vrste presuda donosite kada to činite

Kako znate da li je proces dobar?

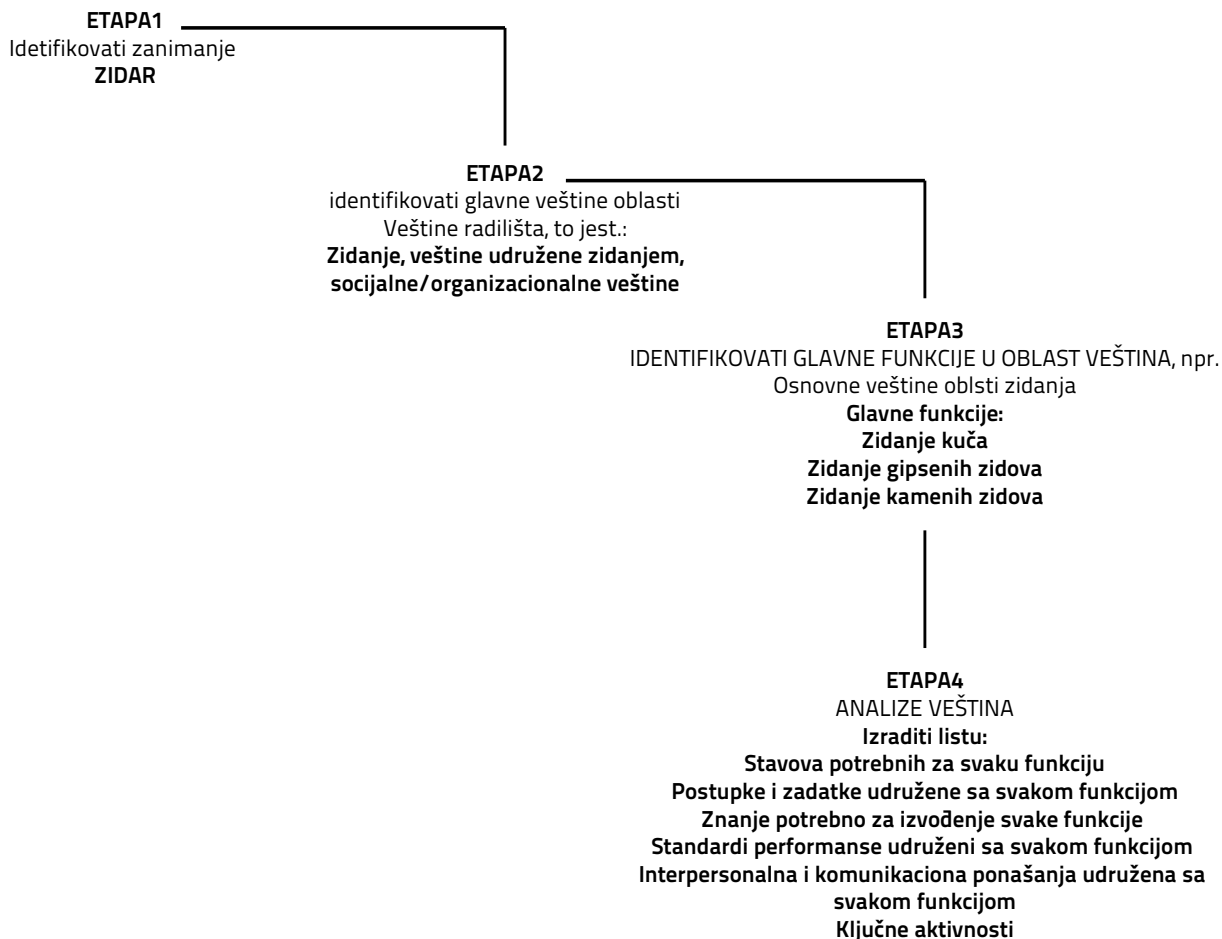
Šta čini da bude dobar?

Lista nije produžena i u svakoj radionici druga pitanja mogu da iskrnsnu koje takođe možete ubaciti u ovu listu.

#### **4 ETAPE ANALIZA ZANIMANJA**



#### 4 ETAPE ANALIZA ZANIMANJA: KVALIFIKOVANI RADNICI U INDUSTRIJI GRAĐEVINARSTVA





**MOGUĆI OBRAZAC ZA ORGANIZOVANJE PODATAKA KOJI PROIZLAZE SA ANALIZA VEŠTINA**

<b>Glavna funkcija: zidanje</b>						
<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>	<b>D</b>	<b>E</b>	<b>F</b>	<b>G</b>
<b>Ključne aktivnosti (i rezultati)</b>	<b>Postupci i zadatci udruženi sa svakom funkcijom</b>	<b>Kriterijum performanse (ishodi + referentne tačke kvaliteta)</b>	<b>Znanje potrebno za izvršenje funkcije</b>	<b>Veštine</b>	<b>Stavovi</b>	<b>Intrapersonalne i komunikacione veštine udružene sa svakom funkcijom</b>
<p>Identifikovati oblike i karakteristike zidova za izgradnju</p> <p>Zidanje u različitim oblicima</p> <p>Proveriti kvalitet zidova</p>	<p>Analize nacrtu i detalja inženjera</p> <p>Pripremiti polagač podrške</p> <p>Pripremiti ili kupiti kreč</p> <p>Izabrati cigle</p> <p>Rezati i uobličiti cigle</p> <p>Slagati cigle i slojeve kreča</p>	<p>Oblik i karakteristike sloja podrške udovoljavaju zahteve kvaliteta</p> <p>Kreč pripremljen ili kuoljen u skladu sa specifikacijama nacrtu iil sa preporukama inženjera</p> <p>Zidovi sazidani u skladu sa oblikom i kvalitetom specifikovanom na nacrtu</p> <p>Tokom rada izbegavati rizik i opasnost prema sebi i drugima</p> <p>Prikladna oruđa i materijale za upotrebu</p>	<p>Osnovni građevinski nacrti</p> <p>Recetp za pripremu kreča</p> <p>Radni postupci uverenja o kvalitetu za zidarstvo</p> <p>Pravila za razne oblike zidova</p> <p>Zdravstvene i bezbednosne norme specifične za građevinsku industriju i za građevinske lokacije</p> <p>Specifična oruđa za građevinu i za uverenje kvaliteta</p>	<p>Znanje upotrebe oruđa i opreme za merenje dužine, visine, težine, obima</p> <p>- izrezivanje cigla</p> <p>- graditi zidove</p> <p>- priprema kreča</p>	<p>Pažnja</p> <p>Odgovornost</p> <p>Poštivanje rokova</p>	<p>Komunikacija (osnovna)</p> <p>Timski rad (osnovni)</p> <p>Informiranost otima(osnovna)</p> <p>Rešavanje problema (osnovno)</p>

# VERIFIKACIJA I PROVERA VALJANOSTI PODATAKA KOJI PROIZLAZE SA ANALIZA ZANIMANJA

Nakon što su podatci organizovani i prikupljeni, ali pre predaje timu preuzimanja za izradu standarda, trebaju biti provereni za tačnost i širinu. Proces verifikacije može biti izvršen s onima koji u nabavili informaciju u prvom mestu, s timom preuzimanja koji su stručnjaci u dato zanimanje. Osobe koje rade sa potvrđivanjem podataka moraju se opremiti sa organizovanim materijalom i od njih se mora zahtevati pismeni ili verbalni komentari.

## Izrada standarda zanimanja

### Obrazac standarda zanimanja

Po mogućnosti, razvijajući trebaju usvojiti zajednički format to jest obrazac za pisanje standarda. To ne znači da svi standardi zanimanja trebaju izgledati isto, međutim trebaju se osnivati na zajedničkim načelima, to jest., svi standardi trebaju reći nešto u vezi sa **glavnim aktivnostima** koje je izvesna osoba preduzela, **razumevanju i znanju** koje moraju imati, **stvari koje očekuju da bude dobre i sredini u kojoj će normalno sprovesti svoje funkcije.**

Obrazci su korisni. Na nacionalnom kontekstu, standardi trebaju biti izrađeni na širokom zajedničkom obrazcu.

Zajednički obrazac omogućuje:

- priznavanje sposobnosti unakrst zanimanja;
- deljeno razumevanje standarda zanimanja

Odeli rastavljuje zanimanje u serijama širokih funkcija. Svaka šira funkcija je zatim rastavljena u serijama ključnih aktivnosti, šta dalje opisuje i obezbeđuje više informacija o zahtevima široke funkcije. Za svaku ključnu aktivnost serija iskaza performanse je identifikovana. Odnosne serije opisuju ishode ili performansu koje treba postići da bi sposobnosti opisane u ključnu aktivnost i široku bile uspešno izvođene.

Razvijajući standarda zanimanja takođe imaju mogućnost dodavanja daljih kategorija informacija da bi sadržaj standarda bio jasan i da bi omogućili više smernice spram potrebnim dokazima za uspešno ocenjivanje pojedinaca na osnovu standarda.

### Sadržaj standarda zanimanja

Standardi zanimanja govore o performansama, uključujući: oba:

- sposobnost uspešnog završenja funkcije koja se traži u zanimanju; i
- primeni znanja i razumevanja u zanimanju.

Biti sposoban za standarde zanimanja od pojedinaca se očekuje da:

- primene tehničke veštine
- donose presude i odluke;
- primene kreativnost ;
- organizuju i rukovode rad;
- rad sa drugima kao s članovima tima;
- delotvorno komunicovati;
- suočavati se na prirodnom radne sredine, uključujući kapacitet suočavanja sa neočekivanim i nepredviđenim situacijama, itd

## Generični obrazac standarda zanimanja

### **Funkcija**

Značajna funkcija u zanimanju



### **Ključna aktivnost**

Važne aktivnosti i zadatci  
s izvođenjem rada funkcije



### **Kriterijum performanse**

Iskaz toga šta se očekuje od  
osoba da postignu i kvalitet  
ishoda i aktivnosti



### **Obim sadržaja**

Kontekst u kojem performanse će biti  
postignute (meta, vrste, opreme,  
materijali, klijenti, itd.)

# USPOSTAVA FUNKCIJE I KLJUČNIH AKTIVNOSTI

## Oblasti veština

Pisanje standarda počinje sa identifikacijom oblasti veština unutar zanimanja. To su opisi grupa većih veština koje se nalaze unutar zanimanja. Ove opšte grupe biće tehničke i netehničke veštine koje osobe moraju imati ako žele da budu sposobni u zanimanju. Primera radi radnik skladišta imaće sposobnosti koje spadaju unutar oblasti veština

- sistema i procesa skladištenja
- rukovanje robom
- korisnička usluga
- nadzor

ili slično tom zidar može imati sposobnosti u opštim oblastima veština

- rušenju zidova
- izgradnji zidova
- fasadnih radova

Unutar svake od ovih oblasti veština pisari standarda moraju identifikovati jedinice sposobnosti. Primera radi, u oblast veština izgradnji zidova, pisar standarda mora izraditi draft jedinice sposobnosti prema sledećem:

- izgradnja zidova s ciglom visoke složenosti
- izgradnja jednostavnih zidova s ciglom
- izgradnja gipsenih zidova raznih oblika

identifikacija oblasti veština je vredno oruđe i pomaže u organiziranju podataka zanimanja koje proizlaze sa analiza i koje su pisane od pisara standarda. Uobičajni razvijajući standarda moraće da pripreme okvir oblasti veština. Neophodno je da kako razvijajući analiza veština tako i pisari standarda koriste oblast veština kao naslov analiza i razvoja njihovih standarda.

## Razvoj funkcija

Identifikacija oblasti veština je relativno lak zadatak koji može biti preduzet od nekog ko je upoznat sa zanimanjem ili ko je već preduzeo neka istraživanja. Funkcije su značajne komponente standarda zanimanja. Izrada funkcija je kritična etapa procesa pisanja standarda. Funkcija sadrži sva gledišta sposobnosti, to jest, ključne aktivnosti, iskaz performanse, iskaz obima i iskaz dokaza. Greške u ovoj etapi biće složene preko procesa razvoja. Pisari trebaju biti veoma pažljivi i da obazrivo postupaju u izradi nacрта širih funkcija.

Funkcija mora biti komponenta rada u zanimanju koja integriše kako znanje tako i veštine. NIJE postupak, jednostavan zadatak ili telo teoretskog znanja. Dobro pisana funkcija će obuhvatiti sve ove stvari. Ključne karakteristike funkcije su:

- za zanimanje je relevantno i prepoznatljivo je ljudima koji radu u zanimanju;
- to je uspešna performansa koja integriše znanje i veštine
- aplikacije su prenosljive sa jedne lokacije i sredine u drugoj.

Vrste aktivnosti, na kojima će se funkcija uputiti, razlikuju se od zanimanja na zanimanje i unutar zanimanja. U mnoga slučaja glavne funkcije identifikovane u analizu radnog mesta biće podesne kao funkcije za standard zanimanja.

U izradi funkcija, pisari standarda trebaju osnivati njihov rad na oblasti veština i glavnim funkcijama koje su identifikovane u analizama zanimanja. Nakon što set širih funkcija bude nacrtan trebao bi biti razmotren uveliko od pisara i razvijajuća standarda sve dok se ne postigne konsenzus.

## Aktivnosti

Mnoge od karakteristika takođe važe i za aktivnosti. Aktivnosti ne bi trebale biti propisane liste zadataka i postupaka. Uloga aktivnosti prvobitno je da obezbedi više informacija korisnicima standardfa indicirajući na vrste aktivnosti sadržanih u funkciju. Glavne karakteristike funkcije su:

- koherencija;
- širina;
- opis.

Aktivnosti moraju biti relevantne za naslov funkcije. Kao is a funkcijama, aktivnosti moraju biti široke nego specifični zadatci ili postupci i slično funkcijama moraju integrisati znanje i veštine.

To ne znači da aktivnosti trebaju sadržati iskaze znanja i veština, nego jednostavno opisana aktivnost ne može biti uspešno preduzeta bez primene kako zanja tako i veština.

Ne postoji formalno pravilo u određivanju broja aktivnosti koje su mogu nalaziti u funkciji.

U nacrtu aktivnosti funkcije, pisari standarda imaće značajan iznos raspoložljivih informacija, naime, oblast i funkcije oblasti veština. To će obezbediti važne smernice u nacrtu procesa. Pisar aktivnosti ne bi trebaju započeti sve dok funkcija ne bude identifikovana i usaglašena. Pisari trebali bi uvek biti svesni da svrha aktivnosti je obezbediti više informacija i opisa spram namera funkcije.

## IZRADA KRITERIJUMA PERFORMANSE I ISKAZA OBIMA

Kriterijumi performanse su udruženi sa aktivnostima specifikovanih za odnosnu funkciju. To su serije iskaza koji identifikuju karakteristike kvaliteta koje treba postići ako se želio da rad koji je opisan u funkciji i aktivnostima bude uspešno izvršen. Kako sa aktivnostima tako is a funkcijama svrha performanse je da se obezbede informacije u pogledu opisanog rada. slično drugim delovima obrazca, iskazi performanse NE BI trebali niti propisani. Iskazi performanse referišu na opšte iskaze kvaliteta koji se očekuju uvek kada se nalaze aktivnosti u funkciji. Stoga iskazi performanse moraju biti pisani na načinu koji omogućuje njihovu primenu na više od jednog procesa, metodi proizvodnji ili lokaciji.

U par slučajaja iskazi performanse mogu jednostavno referirati na uspostavu međunarodnih ili nacionalnih standarda, npr. u zanimanja koja se bave radom sa električnom strujom iskazi performanse mogu jednostavno izjaviti da će aktivnost biti vođena u saobraznost sa nacionalnim bezbednosnim standardima za ožičavanje ili nalaženju električnih kvarova. U drugim slučajevima iskazi kvaliteta mogu biti ne toliko razumljiva, posebno u zanimanja koja su pod fazom promene ili koja su tek proizašla. U tim slučajevima, razvijajući moraće stvoriti iskaze sa analiza. Razvoj iskaza performanse ne bi trebao početi sve dok elementi sposobnosti ne budu završeni. U ovoj fazi razvijajući imaće veliki obim korisnih i organizovanih materijala. Ako jedinice sposobnosti i elementi sposobnosti su podesno izgrađeni tada identifikacija iskaza performanse treba biti prilično jasna.

Iskazi performanse su opšti iskazi karakteristika kvaliteta udruženi sa posebnom aktivnošću. To su stvari koje ljudi žele ako se teži da rad bude podesno izvršen.

Primera radi radio izveštač koji objavljuje vesti ili koji predstavlja program iskaz performanse treba se baviti sa podešnošću tona glasa za taj materijal koji će biti predstavljen ili zastavku prezentacije. Da li je prezentacija tekla lagano? U restoranu iskaz performanse treba se baviti sa stvarima kao što su brzina usluga, dobro ponašanje, prezentacija hrane, način na koji se sprema. Dobro ponašanje, brzina, ili glatkoća prezentacije predstavljaju opšte iskaze kvaliteta primenjene na izvođenje posebnih aktivnosti. Tsu iskazi performanse. drugi iskazi performanse mogu obuhvatiti iskaze kvaliteta koji se bave sa:

- kvalitetom završne obrade
- vremenošću
- jašnoću
- primerenosti stila i načina
- sažetošću
- iskoristivosti
- udobnosti
- tolerancije proizvodnje
- prikladnosti
- korektnosti
- celovitosti
- brižljivosti
- saobraznosti sa standardnim operativnim postupcima.

U svakom slučaju to nije iscrpna lista. Bilo koja aktivnost može se smatrati po svojim kvalitetom. Pisari iskaza performanse moraju sebi postaviti pitanje koje kritične karakteristike kvaliteta mogu se nalaziti u aktivnošću. Ove kritične karakteristike su osnova iskaza performanse.

Obim iskaza je oruđe koje je dizajnirano da obezbedi više informacija o sadržaju aplikacije aktivnosti koja se opisuje u jedinici sposobnosti. Obim iskaza važi za funkciju u celini, a ne za individualne aktivnosti ili iskaze performanse.

Iskazi obima korisnicima funkcije će reći o mestu i sćime se očekuje da aktivnost koja se opisuje biti izvođena. Iskaz obima može obuhvatiti:

- geografsku lokaciju
- specifične uslove preduzeća
- materijale
- opremu i/ili vrste oruđa
- vrstu klijenata

Bez specifikacije obima iskaza u funkciji postoji opasnost da uspešno izvođenje u jednom setu uslova bude smatrano uspešno izvođenje kao i u bilo kojim drugim uslovima. Primera radi, radnik koji koristi procese zavarivanja sa gasom nije neophodno dobar u korišćenju procesa elektrolučnog zavarivanja. Sve dok oruđa i postupci rada su odvojeno spomenuti na obimu konteksta, potrebno je da radnik bude ocenjen za svaki sadržaj da bi odredio puno sposobnost. Izvođenje u jednoj lokaciji, koristeći jedan set procesa ili vrsta opreme niće uvek bniti podesno merenje sposobnosti unakrst zanimanja.

## IZRADA

# ZAHTEVA DOKAZA

### Iskaz dokaza

Svrha iskaza dokaza je da se obezbedi veza sa eventualnom procenom standarda. Dokaz je korišćen da indicira vrstu dokaza koju bi neko ko ocenjuje performansu posebne funkcije zatražio. Slično sa drugim gledištima obrazca informacija u iskazu dokaza treba biti izražena na generalnom načinu.

Iskaz dokaza može obuhvatiti

- široki opis osnovne znanja koje se očekuje od nekoga ko izvodi funkciju
- široki opis vrsta aktivnosti koje se očekuju da se preduzmu od nekoga ko izvodi funkciju.

Iskaz dokaza treba referirati sledeće:

- kritična gledišta dokaza za razmatranje
- konkurentno ocenjivanje i nezavisnost jedinica
- podržavanje znanja
- metode ocenjivanja
- ključne sposobnosti

iskaz dokaza treba biti preduzet samo kada sve komponente jedinice budu završene.



# KONTROLNA LISTA

## RAZVOJA STANDARDA ZANIMANJA

Tokom razvoja standarda zanimanja ljudi koji su involvirani moraju biti svesni o konzistentnosti između različitih zanimanja. Da bi obezbedili konzistentnost, tri pitanja mogu se smatrati kao glavne ideje usmeravanja: sadržaj, tehnička gledišta, procesi.

Sledeća lista može usmeravati razvijache u izradi kako tekuće tako i finalne verifikacije rezultata njihovog rada.

### 1. SADRŽAJ

da li ste:

- usredsređeni na ishodima?
- pokrili sva gledišta pristupa sposobnosti? (to jest. veštine zadatka, menadžment zadatka, veštine radne sredine, veštine o neočekivanim situacijama)
- inkorporisali podržavanje znanja?
- identifikovali i aktualizirali regulativne zahteve kao i zahteve lisensiranja? (kao što su standardi kvaliteta, zdravstva, i zahtevi bezbednosti, središne regulacije)?
- pokrili obim i širinu funkcija zanimanja?

### 2. TEHNIČKI

da li ste:

- ispunili uspostavljeni obrazac?
- ukjučili za svaku funkciju iskaz obima?
- ukjučili za svaku funkciju vodič dokaza, obuhvatajući podržavanj znanja i kritičnih gledišta za ocenjivanje?
- povezali iskaz dokaza sa kriterijumom performanse kao i obimom i sadržajem?

### 3. PROCESI

da li ste:

- usaglasili sa denoičarima o zajedničkom obrazcu standarda zanimanja
- usaglasili sa deoničarima o metodologiju za razvoj standarda?
- izabrali prikladne osobe i specijaliste industrije za učešće u procesima razvoja?
- izabrali vešte kordinatore za vođenje procesa razvoja?
- osposobili razvijache standarda zanimanja?
- izabrali relevantne organizacije i osobe za pregled nacрта standarda?

# IZRADA STANDARDA ZANIMANJA – GENERIČNI MODEL

Koraci	Mere	Ko, kako
1	Uspostaviti sektore (industrijsku oblast) za razvoj zanimanja i kvalifikacija	Nacionalne ili lokalne vlasti sa identifikovanih prioriteta (nacionalni ili regionalni strateški razvojni planovi, pregled tržišta rada, itd)
2	Identifikovati zanimanja koja će biti ppod fokusom izrade standarda	- isto kao i gore
3	Identifikovati i savetovati se sa deoničarima oko razvojnih proesa	Konsultacije sa relevantnim i zainteresovanim deoničarima i identifikacija radnih grupa uključujući osobe sa relevantnim iskustvom i znanjem u zanimanju
4	Obavljati analize zanimanja	<b>Tehnike za prikupljanje informacija:</b> Individualni i grupni intervjui Pregled lokalne i međunarodne dokumentacije, upitnika ili bilo koje druge relevantne dokumentacije
5	Identifikovati (razviti) standarde zanimanja	Tim pisara treba obuhvatiti osobe sa iskustvom u pisanju standarda, nastavnike/ trenere u odnosnom polju, i osobe koje rade u odnosno zanimanje
6	Provera valjanosti	Denoničari biće involvirani u proveru valjanosti procesa standarda zanimanja
7	Sprovedba i pregled	Razvoj stručnih kvalifikacija i kuirkuluma Sprovođenje kurikuluma

## Razvoj i provera valjanosti standarda zanimanja sa analiza zanimanja

Analiziranje liste podataka

Lista podataka sadrži informacije o:

Glavnim funkcijama u zanimanju	
Ključnim aktivnostima povezanim sa postupcima i zadacima udruženih sa svakom funkcijom	Kolona A
Standardima performanse: rezultatima svake aktivnosti + referentnim tačkama kvaliteta za svaki ishod ili svaku aktivnost	Kolona B
Znanje koje se očekuje od jedne osoba da bi izvodila svaku aktivnost i dobili rezultate	Kolona C
Veštine i stavove koje jedna osoba mora imati da bi uspešno izveli aktivnosti	Kolona D
Osnovne veštine: kritično razmišljanje, interpersonalno ponašanje udruženo sa svakom funkcijom, komunikacija, računanje, osobne i profesionalne razvoje	Kolona E

Svrha tehnika je da se usmere pisari tokom procesa razvoja. Ova pitanja postavljena pri svakoj etapi ostaju opšta.

Tehnika nije namenjena da zameni presudu ili znanje stručnjaka zanimanja nego samo da se njima pomogne u oblikovanju toga znanja u standardima zanimanja.

Tehnika ima najmanje 5 etapa. Svaka etapa je bazirana na posebnu i glavnu komponentu obrazca za standarde zanimanja.

Etapa 1	Odrediti funkcije
Etapa 2	Definisane ključnih aktivnosti za svaku funkciju
Etapa 3	Razviti kriterijume performanse
Etapa 4	Izraditi iskaz obima
Etapa 5	Identifikovati zahteve dokaza

Svaka etapa je završena sa analiziranjem liste podataka analiza zanimanja, postavljajući seriju pitanja sa kolone liste informacija, i identifikacijom potrebnih informacija za svaki deo obrazca.

Pri svakoj etapi tim pisara mora PITATI ako je materijal u kolonama povezan sa jednim drugim i raspravljati

o odgovorima pre odlučivanja toga da li komponenta obrazca može biti izvučena sa informacija iz liste podataka. Strukturisana pitanja nisu namenjena da zamene ekspertizu članova tima pisara, nego samo da usmeravaju. U par slučaja, članovi tim pisara će koristiti njihovo znanje za dodavanje ili modifikiranje informacija u listu podataka.

### Uzorak sa liste informacija analiza zanimanja

#### Funkcija: Zidanje

A	B	C	D	E
Aktivnosti (i rezultati)	Kriterijum performanse (ishodi + referentne tačke kvaliteta)	Znanje potrebno za izvođenje funkcije	Veštine & stavovi	Interpersonalno i komunikaciono ponašanje udruženo sa svakom funkcijom
Identifikovati oblike i karakteristike zidova za izgradnju	Oblik i karakteristike sloja podrške udovoljavaju zahteve kvaliteta	Osnovni građevinski nacrti	Znanje upotrebe oruđa i opreme za merenje dužine, visine, težine, obima	Komunikacija (osnovna)
	Kreč pripremljen ili kuoljen u skladu sa specifikacijama nacrtu iil sa preporukama inženjera	Recetp za pripremu kreča	- izrezivanje cigla	Timski rad (osnovni)
Zidanje u različitim oblicima	Zidovi sazidani u skladu sa oblikom i kvalitetom specifikovanom na nacrtu	Radni postupci uverenja o kvalitetu za zidarstvo	- graditi zidove - priprema kreča	Informiranost o klijentima(osnovna)
Proveriti kvalitet	Tokom rada izbegavati rizik i opasnost prema sebi i drugima	Pravila za razne oblike zidova	Pažnja	Rešavanje problema (osnovno)
	Prikladna oruđa i materijale za upotrebu	Zdravstvene i bezbednosne norme specifične za građevinsku industriju i za građevinske lokacije	Odgovornost	
		Specifična oruđa za građevinu i za uverenje kvaliteta	Poštivanje rokova	

## Etapa 1: Uspostava funkcija

Analize:	Pitanja	Smerninca	Aktivna načela
Funkcija i kolona A	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Iz vašeg iskustva, da li većina funkcija ili ključne aktivnosti opisuju aktivnost koja je prenosljiva u različite kontekste zanimanja, npr.               <ul style="list-style-type: none"> <li>- posao,</li> <li>- zadatak,</li> <li>- lokacija, oprema</li> <li>- processei</li> </ul> </li> <li>▪ Iz vašeg iskustva, da li većina funkcija opisuje ključne aktivnosti opisuje ishode koji imaju svrhu unutar zanimanja.</li> <li>▪ Da li povezuje sa nečim šta se mora postići?</li> <li>▪ Da li funkcija ili aktivnost ima focus koji je relevantan sa radom zanimanja</li> <li>▪ Da li je focus nešto šta se može postići od jedne osobe?</li> <li>▪ Da li aktivnost sadrži raznovrsnost zadataka</li> <li>▪ Da li neko mora upotrebiti znanje i razumevanje da bi izveli aktivnost</li> </ul>	<p>Pitaj: 'da li je ovo funkcija?</p> <p>Predloži: 'Da/Ne to je (nije) funkcija</p> <p>Raspravljaj: 'da li je ili nije funkcija "</p> <p>Razmatraj: 'odgovore na pitanja prethodne kolone"</p> <p>Odluči: 'da li je to funkcija"</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Protumačenje: nemojte jednostavno kopirati glavni naslov funkcije.</li> <li>2. Širina: obezbedite da aktivnost može biti primenjena na obim okolnosti in e bude primenljiva samo na jednu posebnu tehnologiju ili radni postupak</li> <li>3. Integracija: da li funkcija opisuje aktivnosti koje zahtevaju upotrebu znanja i presuda za postizanje dobre performanse</li> <li>4. Prenosljivost: da li aktivnost koja se opisuje od funkcije može obuhvatiti obim konteksta. to jest., da li pojedinac može prenositi ovu sposobnost.</li> </ol>

## Etapa 2: definiranje ključnih aktivnosti

Analiza:	Pitanja	Smernica	Aktivna načela
Glavna funkcija + kolona A + kolona B	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Da li postoje aktivnosti u koloni A koja mogu biti identifikovana kao funkcije ili su stvarno ključne aktivnosti?</li> <li>▪ Da li su aktivnosti i udruženi ishodi relevantni za funkciju?</li> <li>▪ Da li kriterijum performanse obuhvata aktivnosti koja mogu igrati ulogu ključnih aktivnosti?</li> <li>▪ Koliko još informacija ključne sposobnosti u koloni F obezbeđuju oko aktivnosti opisanih u funkciju?</li> </ul>	<p>Pitaj: 'da li je ovo ključna aktivnost funkcije?'</p> <p>Predloži: 'Da/Ne ključna aktivnost'</p> <p>Raspravljaj: 'dalije ili nije ključna aktivnosty...'</p> <p>Razmatraj: 'odgovore na pitanja prethodne kolone'</p> <p>Odluči: 'da li je ključna aktivnost'</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Relevantnost: da li su ključne aktivnosti relevantne za funkciju za koju se zapravo i pišu?</li> <li>2. Širina: ključne aktivnosti ne bi trebale biti lista zadataka ili postupaka. Svrha iskaza ključnih aktivnosti je da se obezbede više informacija o namerama funkcije, nije da se prepíše način izvođenja funkcije.</li> <li>3. Znanje i razumevanje: da li ključna aktivnost zahteva upotrebu znanja, presuda i razumevanja?</li> </ol>

## Etapa 3: razvoj kriterijuma performanse za ključne aktivnosti

Analize:	Pitanja	Smernice	Aktivna načela
Funkcija + sve kolone	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Koji su ishodi funkcije povezanih ključnih aktivnosti?</li> <li>▪ Kako biste definirali kvalitet ovih ishoda?</li> <li>▪ Kako biste definirali kvalitet performanse ključnih aktivnosti?</li> <li>▪ Da li je znanje u koloni D relevantno zaleđe za izvođenje identifikovanih zadataka?</li> <li>▪ Sve zajedno do kolone E i F uključujući razumevanje i procenjivanje predloženo u koloni C</li> </ul>	<p>Pitaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Da li je ovo kriterijum performanse za ključnu aktivnost?</li> <li>▪ Da li definiira kvalitet performanse i kvalitet ishoda</li> </ul> <p>Svrha: 'Da/Ne je/nije kriterijum performanse za ključnu aktivnost'</p> <p>Raspravljaj: 'da li je ili nije kriterijum performanse za ključnu aktivnost'</p> <p>Razmatraj: 'dgovore na pitanja prethodne kolone'</p> <p>Odluči: 'da li je kriterijum pefromanse za ključnu aktivnosot'</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Deskriptivna: kriterijum performanse treba biti opšti opis ishoda i karakteristika kvaliteta udruženih sa uspešnu performansu ključnih aktivnosti. Kriterijum performanse ne bi trebao niti propisan iskaz</li> <li>2. Kriterijum iskaza treba opisati stvari koje se očekuju da se ostvare</li> <li>3. Kvalitet: kriterijumi performanse su karakteristike koje ljudi traže za aktivnost ako je dobro izvođena</li> </ol>

#### Etapa 4: određivanje iskaza obima

Analize:	Pitanja	Smernice	Aktivna načela
Funkcije i aktivnosti	<p>Da li su funkcije i aktivnosti primenjene u obimu situacija? Da li referišu samo na jednu posebnu situaciju što se tiče funkcije/ ključne aktivnosti i ponovnog pregleda !!</p> <p>Da li funkcija, ključne aktivnosti, i kriteriji performanse zahtevaju obim oruđa/opreme ili oslovljavanja obima materijala koji se može spomenuti generično u telo standarda zanimanja?</p> <p>Da li sakupili sve radne uslove i situacije gde se aktivnosti mogu izvesti? Kako biste detaljizali ove situacije?</p>	<p>Pitaj: 'da li su generični iskazi relevantni za zadatak i postupke spomenute u koloni B "</p> <p>Predloži: 'Da/Ne je (nije)</p> <p>Raspravljaj: ' da li je ili nije</p> <p>Razmatraj: 'odgovore sa prethodne kolone"</p> <p>Odluči: ' šta ubaciti u iskazu konteksta"</p>	<p>Specifična</p> <p>Bez speifičnih iskaza obima postoji opasnost da se pretpostavi da uspešno izvođenje u jednom setu uslova možes se smatrati kao uspešno u drugom setu uslova šta zapravo nije adekvatno.</p>

#### Etapa 5: određivanje zahteva dokaza

Analize:	Pitanja	Smernice	Aktivna načela
Funkcije, ključne aktivnosti, kriterijum performanse, ključne sposobnosti, iskaz obima	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪Da li je znanje u koloni D relevantno za funkciju, ključne aktivnosti i kriterijum performanse.</li> <li>▪Da li identifikovae veštine i stavovi relevantni za ključne aktivnosti i kriterijum performanse</li> <li>▪Da li ključne veštine (sposobnosti) opisane u koloni F podržavaju vešto izvođenje funkcije?</li> </ul>	<p>Pitaj: 'da li je znanje relevantno za funkciju"</p> <p>Predloži: 'Da/Ne je (nije)</p> <p>Raspravljaj: ' da li je ili nije"</p> <p>Razmatraj: 'odgovore prethodne kolone"</p> <p>Odluči:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪' koji dokaz znanja razmotriti"</li> <li>▪'koji dokaz performanse očekujete od osobe koja će biti ocenjena?"</li> <li>▪'da li je neophodno zahtevati druge dokaze?"</li> </ul>	<p>Znanje i performansa</p> <p>Dokaz korišćen za identifikovanje sposobnosti u funkcijuin treba obuhvatiti kako znanje tako i performansu, to jest.:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪koje znanje treba jedna osoba pokazati da bi procenivač bio siguran oko njegovog/ njenog zaleđa</li> </ul> <p>Zahtevi dokaza trebaju se usredsrediti na kritična gledišta veštog izvođenja, to jest.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪obim aktivnosti osobe da bi bila u stanju da čini</li> <li>▪veštine i stavovi</li> </ul>

# KRITERIJUM ZA ODREĐIVANJE KVALITETA STANDARDA ZANIMANJA

Razvijajući mogu nadgledati kvalitet njihovog rada postavljajući seriju pitanja pri svakoj etapi razvoja. Ta pitanja obuhvataju:

## Funkcije

- da li su funkcije primenljive u obimu radnih mesta u zanimanju?
- da li funkcije identifikuju naj važne aktivnosti, veštine i ishode zanimanja?
- da li bi performansa funkcije zahtevala osobu koja inkorporiše procenu i razumevanje?
- da li su funkcije usmere prema napred i stoga da održavaju njihovu relevantnost ako se tehnologija i organizacija rada promeni;
- da li su funkcije jasno pisane i razumljive za osobe koje će ih upotrebiti;
- da li su sve komponente obrazca prisutne u standardu zanimanja?

## Ključne aktivnosti

Da li su ključne aktivnosti šire nego specifični postupci ili zadatci u radnom mestu?

Da li su ključne aktivnosti direktno relevantne sa funkcijom koju definišu?

Da li su ključne aktivnosti deskriptivne za funkciju i ne propisne?

## Kriterijum performanse

Da li kriterijumi performanse sadrže jaasan iskaz karakteristika kvaliteta koji se očekuje u vešto izvođenje?

Da li performansa izbegava propisne postupke i zadatke?

Da li kriterijum performanse opisuje samo neophodne karakteristike komponente performanse?

Da li kriterijum performanse zahteva primenu znanja i procene?

## Iskaz obima

Da li iskaz obima detaljiše sve generične iskaze uključene u telo funkcije i ključnih aktivnosti?

Da li iskaz obima referira sve vrste materijala, oruđa, opreme upotrebljene za izvođenje zadataka opisanim u funkciju?



# LISTA PROVERE

## KVALITETA STANDARDA ZANIMANJA

Ova lista porvere je podeljena na 3 glavne oblasti kvaliteta

1. Kvalitet sadržaja – koji će biti proveren od industrijskih stručnjaka sa relevantnim zaleđem za odnosne standarde zanimanja

2. Kvalitet obrazca – koji će biti proveren od stručnjak NAK sa standardima zanimanja

3. Kvalitet procesa – koji će biti proveren od stručnjaka NAK sa standarima zanimanja

### 1. Kvalitet sadržaja

Pitanja koja će biti oslovljena tokom procesa provere valjanosti	D	N	Komentari
Da li standardi zanimanja obuhvataju obim i širinu funkcija i aktivnosti			
Naglasiti veštine koje zahtevaju razmišljanje i procenu			
Inkorporisati znanje i razumevanje			
Obuhvatiti sposobnosti za rukovođenje zadataka u širem obimu situacija?			
Suočavati se sa neočekivanim okolnostima			
Obuhvatiti sposobnost rada i komunikacije sa drugima?			

### 2. Kvalitet obrazca

Pitanja koja će biti oslovljena tokom procesa provere valjanosti	D	N	Komentari
Da li je OS obrazac usaglašen i opisan u metodologiju? (da li sadrži sve naslove određene u metodologiju?)			
OS je bazirana na funkcijama?			
Svaka funkcija se sastoji od broja (3-5) ključnih aktivnosti?			
Funkcija je izražena sa imenicama akcije glagola ili ma direktnu referenciju sa svojim rezultatima?			
Svaka ključna aktivnost obuhvata mnoštvo kriterijuma performanse?			
Kriterijum performanse obuhvata and iskaze ocenjivanja kvaliteta performanse?			
Funkcija sadrži obim iskaza koji opisuju obim okolnosti i uslova pod kojim sposobnost treba biti izvođena			
Svaka funkcija sadrži zahteve ocenjivanja koji određuju dokaz znanja i veština kojeg osoba treba obezbediti da bi demonstrirala da je sposobna u odnosnu funkciju			
Da li svaka komponenta koja je gore opisana odgovara definiciji kao što je naneto u metodologiji?			

### 3. Kvalitet procesa

Pitanja koja će biti oslovljena tokom procesa provere valjanosti	D	N	Komentari
Razvoj je osnivan na istraživanjima u okviru zanimanja			
Istraživanje identifikuje:			
▪ Glavne oblasti veština			
▪ Glavne funkcije			
▪ Ključne funkcije			
▪ Ishode udružene sa aktivnostima			
▪ Karakteristike kvaliteta			
▪ Veštine			
▪ Znanje			
▪ Stavove			
Procesi pisanja korišćene od stručnjaka zanimanja			
Procesi pisanja koriste podatke analiziranja zanimanja			
Procesi provere valjanosti involviraju stručnjake drugih industrija osim onih koji rade na razvoju standarda			
Promene preporučene od stručnjaka drugih industrija usvojene ili pregovarene sa razvojnim timom			

# OBRAZAC

## STANDARDA ZANIMANJA

### Naslovna strana sa znakom MONT

Znak EU KOSVET V projekta

Naziv standarda (zanimanja/kvalifikacije/profesije)

### Strana 1:

Znak CVET i NAK (spominjući NAK za proveru valjanosti kvaliteta)

Članstvo razvojnog tima

Organizacije involvirane u razvoju i procesima provere valjanosti

Stručnjaci involvirani u procesima provere valjanosti/  
pregleda

Datum odobrenja

Broj registracije

Projekti i donatori koji su podržavali razvoj ZS

### Strana 2/3

Tabela sa funkcijama povezanim sa pristupom zanimanja i opisom svake funkcije.

**Sledeće strane** sadrže puni opis svake funkcije, sa svim povezanim naslovima, kao što je odlučeno u metodologiju za razvoj SZ, odnosno:

Naslov funkcije (isti kao i u strani 2/3)

Opis funkcije (isti kao i u strani 2/3)

Tabela sa ključnim aktivnostima, kriterijumima performanse, znanjem, veštinama i ključnim sposobnostima

Iskaz obima

Ocenjivanje/ zahtevi dokaza







Projekat finansira od EU kojim rukovodi  
kancelarija za vezu Evropske Komisije na Kosovu

Spovodi:



Radi detaljnih informacija molimo vas da kontaktirate

Qendra e Studentëve  
Rr. Agim Ramadani p.n.  
Prishtinë, 10000, Kosovë

+381 (0) 38 212 595

+381 (0) 38 213 433

[www.akk-ks.net](http://www.akk-ks.net)